

Kulturdepartementet
Ulrika Lindblad
103 33 Stockholm

Amatörkulturens samrådsgrupp, **ax**, överlämnar härmed yttrande över Barnkulturutredningens slutbetänkande *Tänka framåt, men göra nu – så stärker vi barnkulturen* SOU 2006:45.

Amatörkulturen har över 750 000 organiserade medlemmar och många gånger fler aktiva utövare och publik. Enbart hembygdsrörelsens aktiviteter hade förra året 3,3 miljoner deltagare. Sjutton av de största amatörkulturorganisationerna är organiserade i Amatörkulturens samrådsgrupp, **ax**.

ax är en organisation med små resurser. Arbetet bedrivs i huvudsak ideellt och är avhängigt av att våra styrelseledamöter inte är överbelastade av sina ordinarie verksamheter eller den som åtagit sig en uppgift så som detta remissvar inte insjuknar, så som var fallet när detta yttrande skulle skrivas. Vi är därför mycket tacksamma för att vi fått extra respit med att lämna yttrandet.

Övergripande synpunkter

ax delar den övergripande bild som utredningen ger om att barnkulturen inte alls har den starka ställning som man kan anta utifrån de politiska prioriteringar som uttalats under lång tid och inte heller når så många som är önskvärt. Slump och uppväxtvillkor avgör i alltför hög grad i vilken utsträckning ett barn får uppleva och själv skapa kultur. (sid 13)

När Aktionsgruppen för barnkultur frågat barnen om vad de anser är kultur har de betonat två kriterier: Det ska vara roligt och man vill göra något själv. (sid 221) De unga har också efterlyst mötesplatser. **ax** anser att dessa barnens tankar är mycket viktiga och att utredningen generellt sett i alltför liten utsträckning analyserat barns möjligheter till eget skapande.

ax har i många sammanhang framfört att kultur har lika viktig värden för barn, ungdomar och vuxna som idrott. Vi är därför mycket positiva till denna utredning och utredningens efterlysning av en starkare infrastruktur för barn- och ungdomskulturen. Samhällets ansvarstagande, resurstilldelning och regelsystem har tagit stora hänsyn till idrottsrörelsernas önskemål och behov. **ax** delar utredningens efterlysning av mera resurser till barnkulturen och utredningens strävan att stärka infrastrukturen på området. **ax** stöder förslaget om ett handslag med barnkulturen, men anser att huvuddelen av medlen bör kanaliseras via amatörkulturorganisationer, ungdomsorganisationer och folkbildningen.

Amatörkulturen osynliggjord

Synlighet av barnkultur, av barn och minoriteter är ett återkommande ämne i utredningen. Samtidigt anser **ax** att amatörkulturen osynliggjorts av utredningen. Huvudbetänkandet saknar helt och hållet en analys av organisationslivet, varken amatörkulturorganisationers eller ungdomsorganisationers betydelse för barns skapande har analyserats. Beskrivningen av studieförbundens roll avspeglas inte heller i de förslag som läggs. Dessa brister i analysen påverkar utredningens slutsatser. Amatörkulturens frivilligorganisationers betydelse idag och deras potentiella framtidsroller har kraftigt underskattats av utredningen. Utredningen har blivit i alltför hög grad den offentliga sektorns utredning och i alltför liten grad, barns, ungdomars och folkrörelser, trots goda ambitioner vad gäller att ta in barns- och ungdomars synpunkter och önskemål.

Utred ansvaret för amatörkultur

I avsnittet 6.14 diskutera utredningen bristen på medel för ungas eget skapande:

Idag saknas ett samlat statligt ansvarstagande för kulturverksamhet som rör sig i gränslandet mellan amatörkultur och professionell kultur. Organisationer som Ung Kultur Möts (UKM) och Amatörteaterns riksförbund (ATR) hamnar mellan olika stödsystem. ...

Aktionsgruppen anser att barn och unga skulle vinna på att en myndighet fick ansvar för amatörkulturen. Att bestämma var detta ansvar ska placeras blir en viktig uppgift för den delegation för barnkultur som vi föreslår ska inrättas. Vi menar att frågan kräver en snabb lösning eftersom det nuvarande systemet hindrar många möjligheter till skapande verksamhet. (sid 130-131)

ax delar utredningens efterlysning av ett tydligt statligt ansvar för amatörkultur och att frågan bör ges en snabb lösning. **ax** har länge framhållit att amatörkultur faller mellan stolarna för politikområdena kultur, folkbildning, ungdomar, folkrörelser. Mot bakgrund i detta har **ax** begärt att en särskild utredning skall belysa amatörkulturens och det egna skapandets villkor och föreslå var det politiska ansvaret och myndighetsansvaret skall finnas. **ax** anser att SOU 2006:45 bortser från frågans komplexitet.

Amatörkultur handlar om både barn, ungdomar och vuxna. I utredningens bilaga presenteras under rubriken *Amatörteater* en av tre teaterorganisationer som erhåller statligt stöd som Central amatörkulturorganisation, Amatörteaterns riksförbund, ATR. Här sägs bl a att ATR har 35000 medlemmar varav 57 % är barn och ungdomar under 25 år, men för att ha rätt till långsiktigt stöd från ungdomsstyrelsen skulle det krävas att andelen var 60 %. Vidare sägs: *ATR vill inte bryta loss ungdomsverksamheten i ett separat förbund, eftersom den generationsövergripande verksamheten har ett egenvärde.* (Bilaga sid 156) I huvudbetänkandet finns ingen analys av generationsövergripande verksamheter och deras betydelse för barn- och ungdomar. **ax** anser att ett beslut om var det politiska ansvaret och myndighetsansvaret skall finna för amatörkultur bör bygga på en analys av värdet av generationsövergripande verksamheter. Analysen bör även ta upp hur kulturarv och identitet förmedlas mellan generationer. Se mer om kulturarv nedan. **ax** anser inte att utredningen gett ett tillräckligt underlag för att utan närmare utredning överlämna frågan att bestämma var ansvaret skall placeras till en kommande delegationen för barnkultur. **ax** kvarstår vid kravet på att en särskild utredning skall göras i överensstämmelse med den förra regeringens folkbildningsproposition 2005/06:192 och uttalanden från flertalet riksdagspartier.

Ett handslag med barnkulturen

ax delar utredningens åsikt om behovet av en kraftfull finansiell förstärkning av barnkulturen. Förslaget om *Ett handslag med barnkulturen 2007-2010* i linje med motsvarande satsning inom idrotten är positivt. Det finns dock stora skillnader mellan utredningens förslag och det som nu pågår inom idrotten.

ax efterlyser ett tydligt erkännande av de kulturella folkrörelsernas verksamhet, både amatörkulturorganisationer och ungdomsorganisationer och dessa aktörers stora potentialer. Ett handslag med barnkulturen bör genomföras i nära samspel med dessa aktörer och studieförbunden. Istället för att lyfta fram dessa organisationer har utredning valt att fördela huvuddelen av de nya medlen via kommunerna. Utredningen anför också att stora neddragningar gjorts i kommunerna under 1990-talet. Det finns en risk att de nya medlen får kompensera neddragningar eller på marginalen komplettera och utöka befintliga verksamheter. Därmed får barn- och ungdomskulturen inte motsvarande satsning som den inom idrotten.

ax föreslår att 150 miljoner av de föreslagna medlen reserveras till finansiering av nya verksamheter med barn- och ungdomar inom folkrörelser som amatörkulturorganisationer, ungdomsorganisationer och studieförbund.

En nationell barnkulturdelegation

En nationell barnkulturdelegation föreslås under tre år driva barnkulturfrågorna framåt. **ax** är positivt till inrättandet av en barnkulturdelegation. Det är dock av mycket stor vikt att sammansättningen blir sådan att de frivilligorganisationerna och folkrörelserna får en stark röst i delegationens arbete. Både ungdomsorganisationer, studieförbund och amatörkulturorganisationer bör ges plats i delegationen. Delegationens sammansättning bör inte ha sin tyngdpunkt hos myndigheter utan i lika hög grad spegla de folkrörelser och frivilligorganisationer.

Kommunernas och regionernas roll

Aktionsgruppen för barnkultur föreslår att kommunerna ges ett ökat statligt stöd att utveckla sitt arbete för barns och ungas eget skapande och samverkan med det lokala och regionala kulturlivet. För att kommunerna skall ges del av de särskilda medlen krävs en handlingsplan med politiskt förankrade mål och strategier samt samverkan och samordning mellan nämnder, förvaltningar och verksamheter kring barnkulturverksamheten.

Utredningen har inte närmare analyserat vilka resurser som idag används för barnkultur. Enbart kostnaden för musik- och kulturskolor uppgår idag till 1 500 miljoner kr enligt aktuell statistik från SMOK. Kommunerna kan antas anslå medel till barn- och ungdomskultur även inom fritidsverksamhet, bibliotek, allmänskulturell verksamhet och via fritidsgårdar. Någon analys av anslag till kultur inom skolor och förskolor finns inte beräknade.

Fördelning av 200 miljoner till kommunerna ger ett litet tillskott till redan existerande satsningar. Hur dessa 200 miljoner är tänkta att användas är alltför lite förklarad. Så som tidigare anförts anser **ax** att utvecklingsmedel inte i första hand skall fördelas till kommuner. Vi är överens med utredningen om att kommunerna bör använda mera resurser till barn- och ungdomskultur och att övergripande handlingsplaner och bättre samordning är viktigt. Men statliga anslag ger större effekter om de används på andra sätt än att medverka till kommunernas finansiering av verksamheter som de redan bedriver.

Lokaler

ax håller med utredningen om att det finns stora behov av kulturella mötesplatser och att möjligheter till kulturutövande i barnens närmiljö bör förstärkas. **ax** anser dock inte att så mycket som 20 miljoner från ett handslag med barnkulturen skall avsättas till lokaler. Det riskerar att bli ineffektivt att införa en ny stödform som kommer att kräva en ny särskild administration. Det finns redan vägar att stödja lokalbygge och förbättring. **ax** ser gärna att dessa anslag ökas. Vi vill samtidigt betona att det särskilt i storstäderna råder stor brist på lokaler. **ax** synpunkter har utförligt redovisats i ett yttrande över SOU 2003:118. Yttrandet kan läsas på www.amatorkultur.nu/document.asp.

Kulturarv – Mångkultur

Barn har rätt till att erövra kulturarv. Utredningen diskuterar detta för nationella minoriteterna Samer, Tornedalsfinnar, Sverigefinnar, Romer och Judar men inte alls för barn med rötter i Sverige eller i andra kulturer. Hembygdsrörelsen, Hemslöjden, Folkdans- och Folkmusikrörelserna, Invandrarnas organisationsliv har enorma potentialer att förmedla kulturarv till barn i former där barn också blir skapande deltagare.

Slöjdcirkus är ett stort projekt som nyligen genomförts av Nämnden för hemslöjdsfrågor, Svenska hemslöjdsföreningarnas riksförbund och Studieförbundet Vuxenskolan där ny pedagogik, deltagande och upplevelser kombinerades för att väcka barns intresse för slöjd. Projektet vidareutvecklas nu genom uppbyggnaden av en organisation med Slöjdklubbar där barn- och ungdomar skall ta demokratiskt ansvar för det intresse som väckts under Slöjdcirkus. Liknande projekt bör genomföras inom andra kulturarvsområden. Körsång, blåsorkestrar, bygde- och sommarspel är också former för levande förvaltning av kulturarv inom framförallt amatörernas frivilligorganisationer. Detta sker i generationsövergripande verksamheter där barn- och ungdomar ges demokratiskt inflytande i lokalföreningar. Möjligheten för amatörkulturorganisationer att verka bland barn och ungdomar har diskuterats ovan och bör utredas när också ansvaret för amatörkultur behandlas.

Amatörkultur och eget skapande bedrivs också inom invandrarorganisationer. Dessa är ofta verk samma avskilt från övriga kulturlivet. Flera amatörkulturorganisationer önskar bedriva mångkulturell verksamhet men har inte haft resurser att utveckla sådan. Det finns goda exempel men erfarenheterna behöver spridas och metoder fördjupas och utvecklas.

ax anser att det behövs mera kunskaper om utvecklingsarbete av amatörkultur och eget skapande och stöd för utveckling av amatörkultur både bland barn och ungdomar och vuxna. Vi har tidigare anfört vikten av att amatörkulturen blir väl representerad i en kommande Delegation för barnkultur. På initiativ från **ax** har i samverkan med studieförbunden ett arbete påbörjats för tillskapande av en amatorkulturakademi. Syftet är att bidra till kunskaps spridning, kompetensutveckling, information om amatörkulturens betydelse för alla i samhället.

Konsulenter

Utredningen skriver mycket om länskonsulenter och även rikskonsulent för hemslöjd m fl. **ax** delar utredningens positiva syn på att ett utbyggt länskonsulentsystem kan bli mycket positiv för utvecklingen av barn- och ungdomskultur.

Idag har vi en stor mångfald av konsulentverksamhet. Många konsulenter bedriver ingen eller mycket lite arbete med amatörer. Länskonstnärer inrättades efter kulturpropositionen 1996 för att stödja kulturlivets eldsjälur och i första hand utveckla arbete bland barn, ungdomar och amatörer. Reformen blev begränsad och det inrättades några framförallt tjänster som länsdanskonsulenter och konstkonsulenter. Danskonsulenterna har byggt upp nya utbildningar inom skolväsendet och framförallt arbetat med att sprida den professionella dansen både till vuxna och barn- och ungdomar.

Från amatörorganisationernas sida har det efterlysts samverkan med befintliga konsulenter eller inrättande av fler för främjande av barns och ungdomars eget skapande i samverkan med amatörorganisationer och andra folkrörelser. Det finns exempel på gott samarbete och utmärkt konsulentverksamhet. Men exemplen är för få. Flera amatörkulturorganisationer vill inrätta egna konsulenter. Dessa skulle kunna medverka till att stora outnyttjade kompetensreserver hos amatörkulturorganisationerna kunde användas mera effektivt i samhället. **ax** föreslår att ett särskilt stöd skapas för amatörkulturorganisationer så att dessa kan bedriva egen konsulentverksamhet regionalt och nationellt.

Ge utvecklingsstöd till barn, ungdomar och amatörer – låt kvaliteten avgöra vem som stöds

Utredningen hoppas att den satsning regeringen nu gör för en ökad internationalisering också kommer barnkulturen till del. ... *I dagsläget finns det hinder för kulturutbyte med och för barn och unga som behöver överbryggas. Till exempel söker Amatörteatrarnas Riksförbund (ATR) medel för att under våren 2007 anordna en internationell barnteaterfestival. Idag ligger ansökan på Utbildnings- och kulturdepartementet då ingen myndighet har inom sina direktiv att stödja vare sig festivaler eller internationellt utbyte inom amatörkultur.* (sid 183)

ax anser att utredningen här uppmärksammar en mycket viktig problematik. Amatörkulturen oberoende av om det handlar om barn eller vuxna har svårt att erhålla utvecklingsstöd oberoende av kvaliteten i verksamheten. Enligt **ax** bör kulturrådets stöd inte öronmärkas för enbart yrkesverksamma. Detta gäller inte enbart internationellt kulturutbyte utan flera andra stödformer. Stöd bör utgå efter verksamhetens kvalitet och inte efter formella kriterier kring yrkesverksamhet. En närmare analys bör göras vilka anslag som bör öppnas upp på detta sätt för barn, ungdomar och vuxna som utöver kultur utan att vara yrkesverksamma.

Stockholm den 12 november 2006

Lars Farago
ordförande **ax** e.u.

Medlemmarna i ax

Amatörteaterns Riksförbund (ATR)
Föreningen För Tidig Musik
Kontakt nätet – riksorganisation för ideella kulturföreningar
KÖRSAM
Riksförbundet Unga Musikanter (RUM)
Riksföreningen för Folkmusik och Dans (RFoD)
Svenska Arbetarsångarförbundet (SAS)
Svenska Folkdansringen
Svenska Hemslöjdsföreningarnas Riksförbund
Svenska Missionsförbundets Musikkårer
Sveriges Arbetarteaterförbund (ATF)
Sveriges Hembygdsförbund
Sveriges Kyrkosångsförbund
Sveriges Körförbund
Sveriges Orkesterförbund (SOF)
Sveriges Spelmäns Riksförbund
UNGİKÖR